

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”**

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. А.Г. Шульгай

“ ____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**дисципліна «ГІГІЄНА ТА ЕКОЛОГІЯ»
напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА
спеціальність 7.12010001 «ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА»
факультет медичний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники: д.мед.н., проф., завідувач кафедри загальної гігієни та екології Кашуба М.О.,
к.мед.н., доцент кафедри загальної гігієни та екології Лотоцька О.В.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„ ____ ” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

© _____, 2016 рік

© _____, 2017 рік

**Тернопіль
2016**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6,0	Напрямок підготовки 1201 „Медицина” (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин – 180	Спеціальність: 7.12010001 „Лікувальна справа ”	Рік підготовки	
		3-й	
		Семестр	
		5-й	6-й
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	
		14 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	40 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		46 год.	34 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
залік	Диференційований залік		

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна програма з дисципліни «Гігієна та екологія» складена для спеціальностей 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002 «Педіатрія», 7.12010003 «Медико-профілактична справа» галузі знань 1201 «Медицина». Вивчення навчальної дисципліни здійснюється впродовж V-VI семестрів (6 кредитів, 180 годин) 3-го року навчання..

Програма розроблена на підставі наступних нормативних документів:

- освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки фахівців, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2003 № 239 на пряму підготовки «Медицина» освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа»;
- навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» для спеціальностей «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа», затвердженого наказом МОЗ України 08.07.2010 № 539 «Про внесення змін до навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа», затвердженого наказом МОЗ України від 19.10.2009 № 749»;
- доручення МОЗ України (лист від 27.05.2014 № 08.01-47/19524) щодо поліпшення організації вивчення студентами питань військової медицини та медицини надзвичайних ситуацій;
- рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін, затверджених наказом МОЗ України від 24.03.2004 № 152 «Про затвердження рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін» зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОЗ України від 12.10.2004 № 492 «Про внесення змін та доповнень до рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін»;
- інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України 15.04.2014.

Видами навчальної діяльності студентів, згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів (СРС).

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів гігієни та екології.

Навчальні заняття за їх організацією є практичними і передбачають:

- 1) дослідження студентами факторів навколишнього середовища та їх відповідності гігієнічним нормативам;
- 2) дослідження впливу факторів навколишнього середовища на організм людини і здоров'я населення;
- 3) оформлення профілактичних рекомендацій на підставі результатів цих досліджень;
- 4) вирішення ситуаційних задач.

Студенти зобов'язані вести протоколи практичних занять, де зазначати мету дослідження, принцип методу, хід роботи, результати дослідження та формувати висновки. При використанні приладів на практичних заняттях необхідне їх схематичне зображення: зокрема назва приладу, його призначення, принцип роботи, одиниці вимірювання.

Кафедри гігієни та екології окремих вищих медичних навчальних закладів України мають право вносити зміни до навчальної програми в межах 15% навчальних годин, виходячи з конкретних особливостей, зокрема матеріально-технічного стану, напрямків наукових досліджень та ін. Проте кафедри мають виконати в цілому обсяг вимог з дисципліни згідно з кінцевими цілями освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) та освітньо-професійної програми (ОПП) за напрямом підготовки та навчальним планом.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями та під час виконання індивідуальної роботи студентами.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: **гігієна** – галузь медичних знань, наука про збереження та зміцнення громадського та індивідуального здоров'я шляхом здійснення профілактичних заходів; **екологія** – комплексна інтегральна наука, яка досліджує стан навколишнього середовища та закономірності його впливу на людину зокрема і суспільство загалом, а також особливості зворотних реакцій довкілля у відповідь на діяльність людства.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Гігієна та екологія» має міждисциплінарні зв'язки з наступними дисциплінами: філософія, соціологія та медична соціологія, інформатика, етика, фізика, біологія, мікробіологія та вірусологія, медична та загальна хімія, біоорганічна та біологічна хімія, фізіологія, патологічна фізіологія, внутрішні хвороби, радіаційна медицина, медичне право, біоетика.

3 МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» є: вивчення теоретичних основ профілактичної медицини, зокрема гігієни та екології, як наук, які є базисом профілактичної складової професійного світогляду фахівця на пряму підготовки «Медицина»; опанування студентами необхідних знань, умінь, дій, цільових завдань, навичок, які відповідають кінцевим цілям вивчення навчальної дисципліни відповідно до ОПП.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» є закладення теоретичних основ гігієни та екології, як наук (термінологія, закони, методи, принципи гігієнічного нормування, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо: профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного законодавства України; проведення запобіжного та поточного санітарного нагляду; опанування лабораторних методів дослідження (органолептичні, фізичні, хімічні, біологічні, бактеріологічні методи); використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму тощо.

У результаті вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» студент повинен знати:

- вплив факторів навколишнього середовища на стан здоров'я різних груп населення (ПП-003).
- методи гігієнічної оцінки впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення (ПП-007).
- закони гігієнічної науки та загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами середовища життєдіяльності людини (ПП-010).
- основи профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження (ПП-011).
- засади здорового способу життя та основи особистої гігієни (ПП-012).
- методiku проведення запобіжного та поточного санітарного нагляду (ПП-013).
- принципи організації та проведення профілактичних заходів у зв'язку розвитком територіальних, адміністративних та виробничих одиниць (ПП-045).
- принципи організації та проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України (ПП-071).

У результаті вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» студент повинен вміти:

- проводити аналіз стану навколишнього середовища та впливу його факторів на здоров'я різних груп населення (ПП-003).
- за допомоги методів гігієнічної оцінки встановлювати вплив факторів навколишнього середовища на здоров'я населення (ПП-007).
- інтерпретувати основні закони гігієнічної науки та встановлювати загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами середовища життєдіяльності

людини (ПП-010).

- обґрунтовувати гігієнічні заходи з профілактики захворювань інфекційного походження (ПП-011).
- планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я (ПП-012).
- планувати організаційні і змістовні заходи щодо запобіжного та поточного санітарного нагляду (ПП-013).
- узгоджувати плани проведення профілактичних заходів з планами розвитку територіальних, адміністративних та виробничих одиниць (ПП-045).
- аналізувати стан навколишнього середовища на підставі інтегральних критеріїв оцінки стану здоров'я населення (ПП-048).
- обґрунтовувати проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України (ПП-071).
- планувати заходи організації медичного забезпечення в умовах надзвичайного стану (ПП-218).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин 6,0 кредитів ЄКТС.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є:

- А) лекції;
- Б) практичні заняття (семінарські заняття);
- В) самостійна робота студентів;
- Г) консультації.

Лекції охоплюють основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни, розкривають основні проблемні питання відповідних розділів дисципліни.

Практичні заняття (семінарські заняття) передбачають детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни з викладачем і формування вміння та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань та вирішення ситуаційних задач.

Самостійна робота студентів передбачає оволодіння студентом навчальним матеріалом, а саме самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, а також передбачає підготовку до усіх видів контролю. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Консультації (індивідуальні або групові) проводяться з метою допомоги студентам розібратись та роз'яснити складні для самостійного осмислення питання, вирішити складні проблеми, які виникли при самостійному опрацюванні навчального матеріалу при підготовці до практичного заняття, підсумкового заняття або перед іспитом.

При вивченні дисципліни використовують адекватні методи навчання.

За джерелами знань використовують методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, вирішення задач. За характером логіки пізнання використовуються методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

5. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ до гігієни та екології. Основи запобіжного та поточного санітарного нагляду.

Конкретні цілі:

- Тракувати поняття про гігієну як теоретичну основу профілактичної медицини.
- Пояснювати закони (постулати) гігієни та вміти використовувати їх в практичній діяльності лікаря.
- Інтерпретувати принципи гігієнічного нормування, методи і засоби гігієнічних досліджень, їх використання у проведенні запобіжного і поточного санітарного нагляду в різних галузях народного господарства, лікувально-профілактичних та оздоровчих закладах.
- Аналізувати етапи розвитку гігієни, становлення санітарно-гігієнічної служби як галузі практичної охорони здоров'я, внесок окремих вчених-гігієністів у досягнення її сучасного рівня.

Тема 1. Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень.

Тема 2. Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни.

**Гігієнічне значення навколишнього середовища та методи його дослідження.
Гігієна ґрунту, санітарна очистка населених місць. Гігієна населених місць та житла.
Гігієна повітряного середовища.**

Конкретні цілі:

- Тракувати основні поняття про біосферу, про фактори навколишнього середовища (фізичні, хімічні, біологічні, психогенні) їх вплив на організм та здоров'я населення та провідну роль соціальних умов.

- Аналізувати і використовувати в практичній лікарській діяльності сприятливі (оздоровчі) чинники навколишнього середовища (сонячної радіації, клімату, погоди, інших фізичних, хімічних, біологічних факторів та умов).

- Пояснювати та використовувати методи і засоби захисту від впливу несприятливих факторів навколишнього середовища на організм і здоров'я (етіологічних факторів, етіологічних факторів ризику) в побутових виробничих умовах, в лікарняних дитячих навчальних, виховних та оздоровчих закладах.

- Інтерпретувати загальні основи планування та забудови населених місць, розташування та санітарного благоустрою в них побутових, промислових, навчально-виховних, лікувально-профілактичних, оздоровчих об'єктів, закладів та установ.

- Робити висновки про вплив планування, забудови, благоустрою та внутрішнього обладнання різного типу житлових, промислових, громадських будівель на санітарні умови проживання та здоров'я населення.

- Засвоїти методи визначення хімічного забруднення повітря приміщень.

- Описувати методи медичного обстеження індивідуальних жител (сімейний лікар), громадських жител (гуртожитків, приміщень оздоровчих, лікувально-профілактичних закладів), давати гігієнічну оцінку на підставі результатів цих обстежень.

Тема 3. Гігієнічне значення сонячної радіації, фізичних властивостей та хімічного складу повітряного середовища. Біосфера, її складові.

Тема 4. Гігієна населених місць. Гігієна житла. Мікроклімат, опалення, вентиляція, природне та штучне освітлення, методи їх вимірювання і гігієнічна оцінка.

Тема 5. Гігієна населених місць. Основи запобіжного санітарного нагляду. Методика експертизи будівельних проектів. Методика санітарного обстеження населених місць і житла.

Тема 6. Гігієна ґрунту та очистка населених місць.

Гігієна води та водопостачання, гігієна ґрунту, санітарна очистка населених місць.

Конкретні цілі:

- Аналізувати гігієнічне, фізіологічне та епідеміологічне значення води, її роль у виникненні ендемічних та поширенні інфекційних захворювань та гельмінтозів з водним механізмом передачі збудників.

- Інтерпретувати органолептичні, хімічні і бактеріологічні показники якості води різних джерел.

- Описувати види водопостачання населених місць – централізованих та децентралізованих систем. Визначати та оцінювати види покращання якості води – знезараження, знешкодження, очистку (освітлення), опріснення, дезактивацію та інші (спеціальні) види обробки води.

- Інтерпретувати гігієнічне значення ґрунту.

- Планувати і проводити профілактичні заходи по санітарній охороні ґрунту, з метою профілактики захворювань.

- Описувати та пояснювати особливості збору, видалення та знешкодження відходів з лікувально-профілактичних, закладів (стічних вод, відходів хірургічних, інфекційних відділень), та оздоровчих закладів (баз відпочинку) з наявністю та відсутністю каналізації.

Тема 7. Гігієна води та водопостачання.

Гігієна харчування.

Конкретні цілі:

- Інтерпретувати значення раціонального харчування для нормального росту, фізичного розвитку, збереження і зміцнення здоров'я, забезпечення активного довголіття людини.

- Пояснювати функції окремих харчових нутрієнтів (білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних солей, мікроелементів, смакових речовин).

- Планувати організацію профілактичних заходів щодо запобігання виникнення і розповсюдження інфекційних захворювань з аліментарним механізмом передачі, біо-та геогельмінтозів, харчових отруень.

- Обґрунтовувати значення дотримання умов раціонального харчування (його кількісної та якісної повноцінності, дотримання режиму харчування, відповідності якості продуктів і страв ферментним можливостям травної системи індивіда, безпечності в токсикологічному і епідемічному відношенні) у збереженні та зміцненні здоров'я.

- Обґрунтовувати і планувати організацію відповідним категоріям населення і окремим особам дієтичне, лікувально-профілактичне.

- Планувати організацію санітарного обстеження харчоблоків лікарень, оздоровчих закладів, відбір проб продуктів і блюд для лабораторних аналізів, оцінювати їх результати.

Тема 8. Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Методика оцінки харчового статусу людини, її потреб в харчових речовинах та енергії.

Тема 9. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Методи оцінки адекватного харчування за меню-розкладкою, забезпечення вітамінами.

Тема 10. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів

Тема 11. Методика розслідування та профілактика харчових отруень.

Тема 12. Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах.

Гігієна праці

Конкретні цілі:

- Інтерпретувати поняття „робота, праця” з фізичної, фізіологічної, соціальної точок зору.

- Пояснювати фізіологічні зміни в організмі, що виникають в процесі фізичної та розумової праці з метою попередження і запобігання передчасної втоми, попередження перевтоми та виникнення порушень у стані здоров'я працюючих.

- Пояснювати основи профілактичних заходів щодо усунення вимушеного положення тіла, перенапруження окремих органів і систем, монотонності праці, її важкості і напруженості і пов'язаних з ними патологічних станів.

- Описувати профілактичні заходи щодо негативного впливу шкідливих і небезпечних факторів і виробничого середовища (фізичних, хімічних, біологічних, психологічних, соціальних) та умов праці на організм працюючих.

- Інтерпретувати основи санітарного та трудового законодавства в галузі гігієни праці і використовувати їх при роботі в медико-санітарних частинах, лікарських здоров'я пунктах виробничих підприємств.

Тема 13. Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці.

Тема 14. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив .

Тема 15. Методика розслідування професійних захворювань та отруєнь. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики.

Тема 16. Медико-санітарна частина та оздоровчі пункти промислових підприємств, гігієнічні аспекти їх роботи.

Гігієна дітей і підлітків

Конкретні цілі:

- Описувати та ідентифікувати фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на формування здоров'я дітей та підлітків.
- Аналізувати основні критерії здоров'я дітей та підлітків (функціональний стан, опірність, гармонійність розвитку провідних систем організму).
- Пояснювати та використовувати методики гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків та організованих дитячих колективів.
- Пояснювати та вміти планувати та здійснювати заходи навчального і виховного процесу в дошкільних та шкільних навчальних закладах різного типу (регламентація режиму дня, шкільного і позашкільного навантаження та відпочинку, елементів фізичного навантаження, харчування дітей різних вікових груп).
- Пояснювати гігієнічні особливості планування та режими експлуатації дошкільних та шкільних будівель і окремих приміщень (класів, кабінетів, майстерень) для забезпечення належних умов перебування в них дітей і підлітків.
- Описувати основи санітарного законодавства у галузі гігієни дітей та підлітків.

Тема 17. Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки.

Тема 18. Гігієнічні основи планування і обладнання дошкільних і шкільних навчальних закладів, методика їх гігієнічної оцінки.

Тема 19. Методи дослідження та оцінка впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я дітей і підлітків, визначення групи здоров'я та фізичного розвитку.

Тема 20. Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка навчально - виховного режиму дітей різних вікових груп.

Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна

Конкретні цілі:

- Пояснювати основи здорового способу життя, методи і засоби боротьби з тютюнопалінням, алкоголізмом, наркоманією, токсикоманією, впроваджувати їх серед різних контингентів населення.
- Пояснювати оздоровче значення елементів особистої гігієни (гігієни тіла, волосся, ротової порожнини), методів і засобів загартування організму (Сонце, повітря, вода, фізична культура) та планувати їх впровадження.
- Планувати впровадження серед контингентів населення, які обслуговуються, пацієнтів гігієнічні знання щодо вибору і використання миючих засобів, хімічних засобів захисту шкіри, використання парових, сухожарових лазень.
- Інтерпретувати гігієнічні вимоги до одягу і взуття різного призначення та індивідуальних засобів захисту тіла, зору, слуху, органів дихання на виробництвах з різними шкідливостями.
- Пояснювати та застосовувати у лікарській практиці принципи і основи психогігієни, психопрофілактики, біоритмології, аутотренінгу.
- Описувати у взаєминах з пацієнтами лікувальне, профілактичне значення слова, не допускати проявів ятрогенії.

Тема 21. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна. Фізична культура, основи загартовування. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, табакопаління.

Тема 22. Поняття про психогігієну, психопрофілактику, медичну біоритмологію та хроногігієну, методи їх дослідження та гігієнічна оцінка.

Тема 23. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого, лікарняного одягу.

Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Радіаційна гігієна.

Конкретні цілі:

- Інтерпретувати значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих, профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, створення оптимальних умов праці персоналу та їх поліпшення.
- Пояснювати гігієнічні вимоги до земельних ділянок для розміщення лікувально-профілактичних, оздоровчих закладів, їх забудови, до планування, обладнання і режиму експлуатації окремих відділень (приймальних, соматичних, дитячих, інфекційних, психоневрологічних) палатних секцій і палат, спеціалізованих приміщень.
- Пояснювати дотримання санітарно-гігієнічного і протиепідемічного режиму у лікарнях, оздоровчих закладах, заходів профілактики внутрішньо-лікарняних інфекцій.
- Інтерпретувати гігієнічне значення для лікування, реабілітації пацієнтів, створення оптимальних умов роботи персоналу: освітлення, опалення, вентиляції, санітарної обробки приміщень, пацієнтів, збору, видалення і знешкодження рідких і твердих відходів.
- Описувати зони спостереження (дослідну і контрольну), розраховувати та аналізувати інтегральні індекси забруднення навколишнього середовища за кратністю перевищення ГДК і за бальною оцінкою, розраховувати та тлумачити показники, що характеризують рівень здоров'я та інтегральний індекс здоров'я, розробляти на їх підставі, профілактичні заходи.
- Пояснювати основи та біологічну дію джерел іонізуючої радіації, її використання в медицині, науці, енергетиці, інших галузях.
- Робити висновки щодо радіаційного контролю за умовами роботи з закритими та відкритими джерелами іонізуючої радіації та захисту від її несприятливої дії законодавчими, організаційними методами та методиками, основаними на фізичних законах послаблення випромінювань.
- Тракувати (аналізувати) протирадіаційний захист персоналу та радіаційну безпеку пацієнтів в рентгенологічних, радіологічних підрозділах лікувальних закладів.

Тема 24. Гігієна лікувально-профілактичних закладів, їх планування та устаткування. Гігієнічні заходи оптимізації умов перебування хворих у лікарнях, гігієна праці медичних працівників.

Тема 25. Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю – розрахункові та інструментальні.

Тема 26. Гігієнічна оцінка протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні іонізуючої радіації в лікувальних закладах.

Гігієна надзвичайних станів

Конкретні цілі:

- Пояснювати необхідність і невідкладність медичної, протипожежної та інших видів допомоги потерпілим від лихоліть різного генезу (природних, техногенних, соціальних).
- Вирізняти міжнародні та національні організаційні структури по наданню допомоги потерпілим від різного виду лихоліть та ліквідації їх наслідків.
- Планувати медичну допомогу потерпілим у катастрофах, інших катаклізмах, їх життєзабезпечення (розміщення, водопостачання, харчування, зняття стресу).

- Пояснювати принципи організації та проведення санітарного нагляду за розміщенням у польових умовах, водопостачанням, харчуванням, умовами праці ліквідаторів наслідків катастроф та інших надзвичайних станів.

Тема 27. Організація санітарно – гігієнічних заходів при надзвичайних ситуаціях. Гігієна польового розміщення цивільних формувань та умови їх праці при ліквідації наслідків катастроф.

Тема 28. Організація і проведення санітарного нагляду за харчуванням цивільних формувань та потерпілого населення у польових умовах при надзвичайних ситуаціях.

Тема 29. Проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах при надзвичайних ситуаціях.

Тема 30. Організація і проведення санітарного нагляду за водопостачанням цивільних формувань і потерпілого населення у польових умовах при надзвичайних ситуаціях. Вибір джерел води та оцінка їх якості за допомогою табельних засобів.

Тема 31. Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезараженням, дезактивацією води у польових умовах при надзвичайних ситуаціях.

Тема 32. Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці при надзвичайних ситуаціях.

Запобіжний та поточний санітарний нагляд

Конкретні цілі:

- Дати визначення поняття екології людини, її предмету, методів та розглянути її зв'язок з гігієною.
- Пояснити холистичний, мерологічний, експериментальний методи екології та методи моделювання екологічних систем.
- Познайомитись зі структурою та функціонуванням екосистем та з найбільшою із них – біосферою.
- Інтерпретувати дію екологічних факторів на біосистеми.
- За допомогою кількісних методів уміти вивчати структуру та функціонування природних і створених людиною екосистем та дію денатурованої біосфери на здоров'я людей.
- Познайомитись з основними законами екології та вміти використовувати їх в гігієні.
- Уміти прогнозувати антропогенні зміни природи та розробляти заходи збереження середовища існування людини, користуючись науковими основами раціональної експлуатації природних ресурсів.

Тема 33. Методологічні та методичні основи вивчення здоров'я у залежності від стану навколишнього середовища.

Тема 34. Екологія людини, як наука. Структура та функціонування екологічних систем. Екологічні фактори та їх дія на екосистеми. Основні закони екології.

Тема 35. Методи вивчення дії денатурованої біосфери на здоров'я населення.

Тема 36. Гігієнічне значення клімату, погоди, їх вплив на здоров'я населення.

Тема 37. Практичні навички з гігієнічної оцінки навколишнього середовища та методи його дослідження. Методи санітарного обстеження об'єкту та оформлення акта обстеження чи санітарного опису.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усьо го	у тому числі			
		л	п	лаб	інд.
Тема 1. (лекція) Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень.	3	1	1		1
Тема 2. (лекція) Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни.	1,5	0,5			1
Тема 3. (лекція) Гігієнічне значення сонячної радіації, фізичних властивостей та хімічного складу повітряного середовища. Біосфера, її складові.	1,5	0,5			1
Тема 4 Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери) (<i>самотійна робота</i>)	4				4
Тема 5 Гігієнічна оцінка променистої енергії. Методи визначення інтенсивності та профілактичної дози ультрафіолетового (УФ) випромінювання і його використання з метою профілактики захворювань і санації повітряного середовища.	3		2		1
Тема 6 (лекція) Гігієна житла. Мікроклімат. Опалення, вентиляція	2	2			1
Тема 7 Методика визначення та гігієнічна оцінка температури і вологості, їх впливу на теплообмін. Дослідження барометричного тиску.	2		1		1
Тема 8 Методика визначення та гігієнічна оцінка швидкості руху повітря і їх впливу на теплообмін.	3		2		1
Тема 9 Загальна методика поточного санітарного нагляду. Методи санітарного обстеження об'єкту та оформлення акта обстеження чи санітарного опису (<i>самотійна робота</i>)	4				4
Тема 10 Природне та штучне освітлення, методи їх вимірювання і гігієнічна оцінка.	6		4		1
Тема 11 Методика визначення концентрації CO ₂ та окиснюваності повітря як показників антропогенного забруднення повітря та вентиляції приміщень. Необхідний та фактичний об'єм і кратність вентиляції, їх наукове обґрунтування.	3		2		1
Тема 12 (лекція) Методика гігієнічної оцінки впливу кліматопогодних умов на здоров'я людини. Профілактика метеотропних реакцій.	5	2	2		1
Тема 13 (лекція) Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації.	3	1			2
Тема 14 (лекція) Грунт та здоров'я. Основи санітарної очистки населених місць	5	1	2		2
Тема 15. (лекція) Вода як фактор здоров'я, її гігієнічне ендемічне та епідеміологічне значення. Організація питного водопостачання. Методи покращання якості питної води. Екологічні проблеми та санітарна охорона водних об'єктів.	3	2			1
Тема 16. Ендемічний зоб як гігієнічна проблема, його	4				4

етіологія, профілактика (продукти моря, йодована сіль) (самостійна робота)					
Тема 17. Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика (дефторування, фторування води) (самостійна робота)	4				4
Тема 18. Методика санітарного обстеження джерел водопостачання та відбору проб води для бактеріологічного і санітарно-хімічного дослідження. Методика оцінки питної води за результатом лабораторного аналізу проб.	3		2		1
Тема 19 Методи і засоби очищення, знезаражування води при централізованому і децентралізованому водопостачанні.	3		2		1
Тема 20 (лекція) Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів. Методика розслідування та профілактика харчових отруєнь.	3	2			1
Тема 21 (лекція) Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування.	3	2			1
Тема 22 Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах.	3		2		1
Тема 23. Методика вивчення та оцінка харчового статусу людини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами.			2		
Тема 24 Методика експертної оцінки харчових продуктів рослинного походження	3		2		1
Тема 25. Методи консервування харчових продуктів, їх гігієнічна характеристика. Харчові добавки, їх гігієнічна характеристика (самостійна робота)	4				4
Тема 26. Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Парентеральне харчування, його гігієнічне обґрунтування (самостійна робота)	4				4
Тема 27. Методика експертної оцінки харчових продуктів тваринного походження.	4		2		2
Тема 28. Профілактика аліментарних захворювань та харчових отруєнь.	4		2		2
Всього за 1 семестр	90	14	30		46
Тема 29. (лекція) Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив	2	2			
Тема 30. Методика гігієнічної оцінки важкості та напруженості праці з метою профілактики перевтоми та підвищення працездатності. Гігієнічні вимоги до режиму	3		2		1

праці. Санітарне законодавство про охорону праці.(Кзпп України).					
Тема 31. Принципи і методи гігієнічного нормування. Схема токсикологічного експерименту.	3		2		1
Тема 32. Методика визначення запиленості та хімічних забруднень повітря виробничого середовища.	3		2		1
Тема 33. Методика гігієнічної оцінки шуму і вібрації.	3		2		1
Тема 34. Методика гігієнічної оцінки виробничого мікроклімату. Професійні захворювання	3		2		1
Тема 35. Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруень. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики (<i>самостійна робота</i>)	2				2
Тема 36. (лекція) Шум, вібрація. Електромагнітні поля різних частот як фактори навколишнього середовища, їх вплив на здоров'я, шляхи профілактики	3	2			1
Тема 37. Медико-санітарні частини та оздоровчі пункти промислових підприємств, гігієнічні аспекти їх роботи.. <i>(самостійна робота)</i>	2				2
Тема 38. (лекція) Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки.	1	1			
Тема 39. Гігієнічні основи планування і обладнання дошкільних і шкільних навчальних закладів, методика їх гігієнічної оцінки.	2	1			1
Тема 40. Методика оцінки стану здоров'я та фізичного розвитку дітей і підлітків. Методи визначення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка режиму дня та навчально-виховного процесу дітей різних вікових груп.	3		2		1
Тема 41. Методи дослідження та оцінка впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я дітей і підлітків, визначення групи здоров'я та фізичного розвитку. (<i>самостійна робота</i>)	2				2
Тема 42. Методика гігієнічної оцінки устаткування та утримання навчально-виховних установ для дітей і підлітків..	3		2		1
Тема 43. Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка навчально - виховного режиму дітей різних вікових груп (<i>самостійна робота</i>)	2				2
Тема 44. (лекція) Гігієна лікувально-профілактичних закладів, їх планування та устаткування. Сучасні проблеми лікарняного будівництва. Гігієнічні заходи оптимізації умов перебування хворих у лікувально-профілактичних установах. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій. Профілактика ВІЛ інфекції в медичних закладах.	2	2			
Тема 45. Основи запобіжного та поточного санітарного нагляду. Методика експертизи будівельних проєктів. Методика «читання» та гігієнічної оцінки будівельних	4		2		2

креслень. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту.					
Тема 46. Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів. Профілактика синдрому емоційного вигорання.	4		2		4
Тема 47. Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Профілактика ВІЛ-інфекції у медичних закладах.	3		2		1
Тема 48. Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в лікувальних закладах. Гігієнічні основи лікувального та лікувально-профілактичного харчування	3		2		1
Тема 49. (лекція) Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю – розрахункові та інструментальні.	3	2			1
Тема 50. Методика та засоби радіаційного контролю і протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки населення при використанні іонізуючих випромінювань у виробництві, наукових дослідженнях, лікувальних закладах. Розрахункові методи оцінки радіаційної безпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення.	3		2		1
Тема 51. Радіаційне забруднення довкілля. Гігієнічні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС (<i>самотійна робота</i>)	2				2
Тема 52. (лекція) Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та потерпілого населення.	2	2			
Тема 53 Гігієна польового розміщення військ та цивільних формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і на воєнний час.	4		2		2
Тема 54. (лекція) Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням та харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при ліквідації наслідків надзвичайних станів і на воєнний час.	2	2			
Тема 55. Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезаражуванням, дезактивацією води у польових умовах при надзвичайних ситуаціях і на воєнний час.	3		2		1
Тема 56. Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України, цивільних формувань у польових умовах.	3		2		1

Тема 57 Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаційних станцій.	3		2			1
Тема 58. (лекція) Здоровий спосіб життя та особиста гігієна. Фізична культура та основи загартовування. Поняття про психогігієну, медичну біоритмологію та хроногігієну. Гігієна одягу та взуття. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління.	2	2				
Тема 59. Психогігієнічні основи повсякденної діяльності людини. Наукові основи медичної біоритмології та хроногігієни.	4		2			2
Тема 60. Особиста гігієна, здоровий спосіб життя. Методика гігієнічної оцінки засобів по догляду за ротовою порожниною. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого, лікарняного одягу.	2		2			
Тема 61. Методологічні та методичні основи вивчення здоров'я у залежності від стану навколишнього середовища. Вибір зон спостереження. Комплексна оцінка стану навколишнього середовища. Розрахунок здоров'я населення у зв'язку з впливом навколишнього середовища та впровадження заходів профілактики.	2		2			
Всього за 2 семестр	90	16	40			34

7. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

1 семестр

№	Тема лекції	К-ть год.
1	Гігієна як наука, її мета, завдання, зміст, методи гігієнічних досліджень. Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни. Гігієнічне значення сонячної радіації, фізичних властивостей та хімічного складу повітряного середовища. Біосфера, її складові	2
2	Гігієна житла. Мікроклімат. Опалення, вентиляція. Природне та штучне освітлення, методи їх вимірювання і гігієнічна оцінка.	2
3	Методика гігієнічної оцінки клімато-погодних умов та їх вплив на здоров'я людини. Санітарна охорона та біобезпека атмосферного повітря.	
4	Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації. Ґрунт та здоров'я. Основи санітарної очистки населених місць	2
5	Вода як фактор здоров'я, її гігієнічне ендемічне та епідеміологічне значення. Організація питного водопостачання. Методи покращання якості питної води. Екологічні проблеми та санітарна охорона водних об'єктів.	2
6	Гігієна харчування, його екологічні та соціальні проблеми. Фізіолого-гігієнічне значення нутрієнтів та гігієнічна характеристика харчових продуктів. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування.	2
7	Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Методика розслідування та профілактика харчових отруєнь.	2
	Всього	14

2 семестр

№	Тема лекції	К-ть год.
8	Гігієна та фізіологія праці. Методика гігієнічної оцінки важкості і напруженості праці, шкідливостей трудового процесу. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Гігієнічна характеристика шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив .	2
9	Шум, вібрація. Електромагнітні поля різних частот як фактори навколишнього середовища, їх вплив на здоров'я, шляхи профілактики	2
10	Гігієна дітей і підлітків. Закономірності росту і розвитку дитячого організму. Гігієна трудового, фізичного, психофізіологічного навчання і виховання дітей і підлітків. Методика їх гігієнічної оцінки. Гігієнічні основи планування і обладнання дошкільних і шкільних навчальних закладів, методика їх гігієнічної оцінки.	2
11	Гігієна лікувально-профілактичних закладів, їх планування та устаткування. Сучасні проблеми лікарняного будівництва. Гігієнічні заходи оптимізації умов перебування хворих у лікувально-профілактичних установах. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій. Профілактика ВІЛ інфекції в медичних закладах.	2
12	Радіаційна гігієна, протирадіаційний захист в медичних закладах та інших об'єктах, де використовуються джерела іонізуючої радіації. Методи і засоби радіаційного контролю – розрахункові та інструментальні.	2
13	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у Збройних силах України при надзвичайних станах мирного часу та у воєнний час. Гігієна польового розміщення військ та потерпілого населення.	2
14	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням та харчуванням особового складу Збройних сил України у польових умовах. Гігієна праці особового складу Збройних сил України при ліквідації наслідків надзвичайних станів і на воєнний час.	2
15	Здоровий спосіб життя та особиста гігієна. Фізична культура та основи загартовування. Поняття про психогігієну, медичну біоритмологію та хроногігієну. Гігієна одягу та взуття. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління.	2
	Всього	16

8. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**1 семестр**

№ з/п	Тема	К-ть год
1	Вступне заняття. Місце і значення гігієни в системі медичних наук та практичній діяльності лікаря. Методи гігієнічних досліджень. Методика визначення та гігієнічна оцінка температури і вологості, їх впливу на теплообмін. Дослідження барометричного тиску.	2
2	Методика визначення та гігієнічна оцінка швидкості руху повітря і їх впливу на теплообмін.	2
3	Методика визначення та гігієнічна оцінка природного освітлення приміщень.	
4	Методика визначення та гігієнічна оцінка штучного освітлення приміщень.	
5	Гігієнічна оцінка променистої енергії. Методи визначення інтенсивності та профілактичної дози ультрафіолетового (УФ) випромінювання і його використання з метою профілактики захворювань і санації повітряного середовища.	2

6	Методика визначення концентрації CO ₂ та окиснюваності повітря як показників антропогенного забруднення повітря та вентиляції приміщень. Необхідний та фактичний об'єм і кратність вентиляції, їх наукове обґрунтування.	2
7	Методика гігієнічної оцінки впливу кліматопогодних умов на здоров'я людини. Профілактика метеотропних реакцій.	2
8	Методика санітарного обстеження джерел водопостачання та відбору проб води для бактеріологічного і санітарно-хімічного дослідження. Методика оцінки питної води за результатом лабораторного аналізу проб.	
9	Методи і засоби очищення, знезаражування води при централізованому і децентралізованому водопостачанні.	2
10	Методика гігієнічної оцінки ґрунту за даними санітарного обстеження ділянки та результатами лабораторного аналізу проб. Санітарна очистка населених місць.	2
11	Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах.	2
12	Методика вивчення та оцінка харчового статусу людини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами.	2
13	Методика експертної оцінки харчових продуктів рослинного походження	2
14	Методика експертної оцінки харчових продуктів тваринного походження	2
15	Профілактика аліментарних захворювань та харчових отруєнь.	2
	Всього	30

2 семестр

п/п	Тема	К-сть годин
16.	Методика гігієнічної оцінки важкості та напруженості праці з метою профілактики перевтоми та підвищення працездатності. Гігієнічні вимоги до режиму праці. Санітарне законодавство про охорону праці.(Кзпп України).	2
17.	Принципи і методи гігієнічного нормування. Схема токсикологічного експерименту.	2
18.	Методика визначення запиленості та хімічних забруднень повітря виробничого середовища.	2
19.	Методика гігієнічної оцінки шуму, вібрації та елетромагнітного випромінювання, реакція організму на їх вплив.	2
20.	Методика гігієнічної оцінки виробничого мікроклімату та освітлення. Професійні захворювання та отруєння.	2
21.	Методика оцінки стану здоров'я та фізичного розвитку дітей і підлітків. Методи визначення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка режиму дня та навчально-виховного процесу дітей різних вікових груп.	2
22.	Методика гігієнічної оцінки устаткування та утримання навчально-виховних установ для дітей і підлітків.	2
23.	Основи запобіжного та поточного санітарного нагляду. Методика експертизи будівельних проектів. Методика «читання» та гігієнічної оцінки будівельних креслень. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту.	2
24.	Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.	2
25.	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Профілактика ВІЛ-інфекції у медичних закладах.	2
26.	Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в лікувальних	2

	закладах.Гігієнічні основи лікувального та лікувально-профілактичного харчування	
27.	Методика та засоби радіаційного контролю і протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки населення при використанні іонізуючих випромінювань у виробництві, наукових дослідженнях, лікувальних закладах. Розрахункові методи оцінки радіаційної безпеки та параметрів захисту від зовнішнього опромінення.	2
28.	Гігієна польового розміщення військ та цивільних формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і на воєнний час.	2
29.	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу Збройних сил України, цивільних формувань і населення у польових умовах. Оцінка якості води польовими методами.	2
30.	Організація і проведення санітарного нагляду за очищенням, знезараженням, дезактивацією води у польових умовах при надзвичайних ситуаціях і на воєнний час.	2
31.	Організація та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу Збройних сил України, цивільних формувань у польових умовах.	2
32.	Гігієна праці особового складу Збройних сил України при обслуговуванні об'єктів озброєння, військової техніки, радіолокаційних станцій.	2
33.	Психогігієнічні основи повсякденної діяльності людини. Наукові основи медичної біоритмології та хроногігієни.	2
34.	Особиста гігієна, здоровий спосіб життя. Методика гігієнічної оцінки засобів по догляду за ротовою порожниною. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого, лікарняного одягу.	2
35.	Методологічні та методичні основи вивчення здоров'я у залежності від стану навколишнього середовища. Вибір зон спостереження. Комплексна оцінка стану навколишнього середовища. Розрахунок здоров'я населення у зв'язку з впливом навколишнього середовища та впровадження заходів профілактики.	2
	Всього	40

9. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кіл-ть годин
1.	Підготовка до практичних занять - (теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок)	22
2.	<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану лекцій і практичних занять:</i>	
2.1	Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери).	4
2.2	Загальна методика поточного санітарного нагляду. Методи санітарного обстеження об'єкту та оформлення акта обстеження чи санітарного опису.	4
2.3	Ендемічний зоб як гігієнічна проблема, його етіологія, профілактика (продукти моря, йодована сіль)	4
2.4	Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика (дефторування, фторування води)	4
2.5	Методи консервування харчових продуктів, їх гігієнічна характеристика. Харчові добавки, їх гігієнічна характеристика.	4
2.6	Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Парентеральне харчування, його гігієнічне обґрунтування.	4
	Всього за 1 семестр	46

Семестр 2		
1	Підготовка до практичних занять (теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок)	16
2	<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять</i>	
2.1	Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів. Профілактика синдрому емоційного вигорання.	2
2.2	Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруень. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики.	2
2.3	Медико-санітарні частини та оздоровчі пункти промислових підприємств, гігієнічні аспекти їх роботи.	2
2.4	Методи дослідження та оцінка впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я дітей і підлітків, визначення групи здоров'я та фізичного розвитку.	2
2.5	Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка навчально - виховного режиму дітей різних вікових груп.	2
2.6	Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.	2
2.7	Радіаційне забруднення довкілля. Гігієнічні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС.	2
2.8	Організація санітарно – гігієнічних заходів при надзвичайних ситуаціях. Гігієна польового розміщення цивільних формувань та умови їх праці при ліквідації наслідків катастроф.	2
2.9	Гігієнічна характеристика основних факторів, що визначають умови праці при надзвичайних ситуаціях. Організація і проведення санітарного нагляду за умовами праці ліквідаторів наслідків надзвичайних ситуацій	2
Всього за 2 семестр		34

10. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ РОБІТ – не передбачено

11. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ – не передбачено

12. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАНЯТТЯ – не передбачено

13. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ

№ з/п	Назва практичної навички	Рівень опанування	Лінія матрикула
1	Вміти вимірювати і оцінювати показники мікроклімату: температуру, вологість, швидкість руху повітря	3	3
2	Вміти визначати та оцінювати показники природного освітлення приміщень: світловий коефіцієнт, коефіцієнт природного освітлення, коефіцієнт глибини закладання	3	3
3	Вміти визначати та оцінювати показники штучного освітлення приміщень: за допомогою люксметра, розрахунковим методом (методом "Ватт")	3	3
4	Вміти відбирати та оцінювати проби води на підставі результатів лабораторного дослідження	3	3
5	Вміти оцінювати якість харчових продуктів органолептичними методами, відбирати їх проби для лабораторних аналізів	3	3
6	Вміти проводити радіологічний контроль за об'єктами навколишнього середовища	3	3
7	Оцінити результати хімічного дослідження якості повітря (вміст CO ₂)	3	3

14. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА (ІРС):

1. Підбір двох відео матеріалів із розділів навчальної дисципліни.
2. Виступ на засіданні студентського наукового гуртка.
3. Робота на студентському науковому форумі у вигляді публікації тез.
4. Робота на студентському науковому форумі у вигляді стендової доповіді.
5. Робота на студентському науковому форумі у вигляді усної доповіді.
6. Призове місце за участь у студентській олімпіаді з дисципліни.
7. Призове місце за участь у роботі наукового форуму.

15. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

При оцінюванні студентів приділяється перевага стандартизованим методам контролю:

- тестування (усне, письмове, комп'ютерне);
- структуровані письмові роботи;
- структурований контроль практичних навичок;
- усне опитування;
- усна співбесіда.

Форми контролю:

Попередній (вхідний) контроль слугує засобом виявлення наявного рівня знань студентів для використання їх викладачем на практичному занятті як орієнтування у складності матеріалу. Проводиться з метою оцінки міцності знань та з метою визначення ступеня сприйняття нового навчального матеріалу.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття.

Рубіжний (тематичний) контроль засвоєння розділу відбувається по завершенню вивчення блоку відповідних тем шляхом тестування, усної співбесіди та виконання практичного завдання. Тематичний контроль є показником якості вивчення тем розділів дисципліни та пов'язаних із цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Проводиться на спеціально відведеному підсумковому занятті.

Підсумковий контроль здійснює контролюючу функцію, проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні або на окремих його завершених етапах. Проводиться у формі іспиту, диференційованого заліку або заліку з метою встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю та глибиною, а також вміннями застосувати їх у практичній діяльності. Під час підсумкового контролю враховуються результати здачі усіх видів навчальної роботи згідно із структурою робочої програми.

ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ПО ЗАВЕРШЕННЮ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка з дисципліни визначається як сума кількості балів поточної успішності та оцінки, отриманої на диференційованому заліку.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні дисципліни становить 200 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за підсумковий заліковий контроль (диференційований залік) – 80 балів.

Бали з дисципліни конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями:

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою
180-200 балів	5 – відмінно
140-179 балів	4– добре
101-139 балів	3 – задовільно
100 балів і менше	2– незадовільно

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ УСПІШНОСТІ

Оцінювання поточної успішності проводиться шляхом підрахунку середнього балу поточної успішності по завершенню вивчення дисципліни. При цьому заокруглення ОЦІНКИ здійснюється за схемою: в діапазоні від 0 до 0,24 заокруглюється до меншої одиниці; в діапазоні від 0,25 до 0,74 заокруглюється до 0,5; в діапазоні від 0,75 до 0,99 заокруглюється до більшої одиниці.

Переведення оцінок за поточну успішність з 12-ти бальної шкали у 120-ти бальну шкалу здійснюється наступним чином:

Рейтингова 12-ти бальна шкала	Шкала оцінювання поточної успішності
4	66
4,5	69
5	72
5,5	75
6	78
6,5	81
7	84
7,5	87
8	90
8,5	93
9	96
9,5	99
10	102
10,5	105
11	108
11,5	111
12	114

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни з додаванням балів за індивідуальну роботу студента (ІРС), становить 120 балів.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології

„_____” _____ 2016 року, протокол № _____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Оцінювання поточної успішності проводиться за дванадцятибальною рейтинговою шкалою. Оцінка за практичне заняття вважається позитивною, якщо вона становить 4 і більше балів. При цьому враховуються всі види робіт, передбачені методичною розробкою (вказівкою) для вивчення теми практичного заняття.

Бали	Критерії оцінювання
1	Виставляється у тих випадках, коли студент не розкриває зміст навчального матеріалу, не виконав практичної роботи, не оформив протокол.
2	Виставляється студенту, коли він погано орієнтується в навчальному матеріалі, що виявляється шляхом пропонування йому додаткових запитань, виявляє незнання змісту виконання практичної роботи.
3	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, допускає грубі помилки у визначенні понять та при використанні термінології, виконав практичну роботу, частково оформив протокол.
4	Виставляється, коли студент орієнтується в основному матеріалі, але не може самостійно і послідовно сформулювати відповідь, спонукаючи викладача пропонувати йому навідні питання, фрагментарно виконав практичну роботу.
5	Виставляється студенту, коли він фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення, виконав практичне завдання не до кінця.
6	Виставляється студенту, коли він відтворює основний навчальний матеріал, але при його викладенні допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, визначення біологічних понять недостатні, характеризує загальні ознаки біологічних об'єктів, недооформив протокол заняття.
7	Виставляється студенту у випадку, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; допускає незначні порушення у послідовності викладення матеріалу, при використанні наукових понять та біологічних термінів, нечітко формулює висновки, орієнтується в методиці виконання практичної роботи, виконав її не в повному обсязі.
8	Виставляється у випадку, коли студент розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає неповні визначення понять; допускає неточності при використанні наукових термінів, нечітко формулює висновки, виконав практичну роботу, але допустив незначні помилки під час проведення дослідження.
9	Виставляється студенту, коли він розкриває основний зміст навчального матеріалу; дає повні визначення біологічних понять та термінів, допускаючи незначні порушення у послідовності викладення, самостійно, зі знанням методики виконав практичну роботу, але допустив неточності у послідовності проведення роботи.
10	Виставляється у тих випадках, коли студент виявляє повне знання фактичного матеріалу, вміє аналізувати, оцінювати та розкривати суть біологічних явищ і процесів; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; логічно будувати висновки, оформив протокол практичного заняття, допускаючи незначні помилки при застосуванні наукових термінів і понять.
11	Виставляється студенту, коли він показує глибокі, міцні та системні знання в об'ємі навчальної програми, безпомилково відповідає на всі запитання, обґрунтовано формулює висновки, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійну роботу студента, грамотно і послідовно, зі

	знанням методики, виконав практичну роботу; в повному об'ємі оформив протокол практичного заняття, правильно застосовуючи наукові терміни та поняття.
12	Виставляється студенту, коли він самостійно, грамотно і послідовно, з вичерпною повнотою, використовуючи дані додаткової літератури, відповів на запитання з проявом вміння характеризувати різноманітні біологічні явища та процеси; чітко та правильно дає визначення та розкриває зміст наукових термінів і понять, самостійно та правильно виконав практичну роботу, без помилок оформив протокол практичного заняття.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„___” _____ 2016 року, протокол № _____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ

Студент вважається допущеним до диференційованого заліку (підсумкового залікового контролю), якщо він відвідав усі лекційні та практичні заняття, задовільно виконав всі види робіт, передбачені робочим планом зі всіх розділів навчальної дисципліни, отримав позитивні оцінки на підсумкових заняттях, набрав мінімальну кількість балів за поточну успішність, опанував практичні навички, передбачені в матрикулах.

Підсумковий заліковий контроль (диференційований залік) проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни та передбачає визначення рівня засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни.

Проводиться в письмово-усній формі у два етапи:

1. *Письмовий контроль* шляхом відповіді на тестові завдання, що проводиться у ННВ незалежного тестування знань студентів університету.
2. *Усна співбесіда з викладачем*, що проводиться на кафедрі шляхом відповіді на три конструктивні завдання з повним аналізом і оцінюванням структурних особливостей будови паразита, здійсненням аналізу родоходу, визначенням групи крові та хромосомної хвороби людини за її каріотипом.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„___” _____ 2016 року, протокол № _____

Завідувач кафедри, професор

М.О. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ (ПРС)

Бали	Критерії оцінювання
1	ПІДБІР ДВОХ ВІДЕО МАТЕРІАЛІВ ІЗ РОЗДІЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
2	ВИСТУП НА ЗАСІДАННІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА.
3	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ ПУБЛІКАЦІЇ ТЕЗ.
4	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ СТЕНДОВОЇ ДОПОВІДІ.
5	РОБОТА НА СТУДЕНТСЬКОМУ НАУКОВОМУ ФОРУМІ У ВИГЛЯДІ УСНОЇ ДОПОВІДІ.
6	ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З ДИСЦИПЛІНИ. або ПРИЗОВЕ МІСЦЕ ЗА УЧАСТЬ У РОБОТІ НАУКОВОГО ФОРУМА.

Примітка: якщо студент приймає участь у двох і більше видах індивідуальної роботи, йому зараховуються бали лише за один вид роботи на його вибір. Даний документ має бути представлений на інформаційному стенді кафедри.

Схвалено на засіданні кафедри медичної біології
„___” _____ 2016 року, протокол № ____
Завідувач кафедри, професор

О.М. Кашуба

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ВНЕСЕНИХ У МАТРИКУЛИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

Матрикул вважається **зарахованим** у випадку, коли студент із повним знанням методики, самостійно, у чіткій послідовності проведення роботи, виконав практичну навичку та грамотно сформулював висновки. Під час проведення практичної навички викладач має право скерувати студента, який допускає неточності та незначні помилки у виконанні роботи.

Матрикул вважається **не зарахованим** у випадку, коли студент, орієнтуючись у фактичному матеріалі, показує незнання методики, невміння виконання практичної навички, допускає грубі помилки у послідовності проведення роботи та при формулюванні висновків.

Схвалено на засіданні кафедри загальної гігієни та екології
„___” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

М.О.Кашуба

16. ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Розділ 1. Комунальна гігієна.

Природа сонячної радіації, основні складові елементи корпускулярної та електромагнітної частин сонячної радіації.

Спектральний склад ультрафіолетової частини сонячної радіації на межі з атмосферою і на поверхні Землі (області А, В, С). Озоновий шар атмосфери та його гігієнічне значення.

Штучні джерела ультрафіолетового випромінювання, їх фізичні та гігієнічні характеристики.

Види біологічної дії джерела ультрафіолетового випромінювання та її особливості для кожної області спектрального складу.

Методи та одиниці вимірювання інтенсивності джерела ультрафіолетового випромінювання.

Основні види і механізми біологічної дії джерела ультрафіолетового випромінювання.

Відмітні властивості біологічної дії окремих діапазонів джерела ультрафіолетового випромінювання - областей А, В, С.

Поняття еритемної, фізіологічної та профілактичної дози джерела ультрафіолетового випромінювання, їх кількісне вираження при різних методах визначення інтенсивності ультрафіолетового випромінювання.

Зрушення здоров'я і захворювання, що пов'язані з дефіцитом ультрафіолетового випромінювання.

Основні симптоми “сонячного голодування” та показання для проведення профілактичного ультрафіолетового опромінення.

Використання ультрафіолетового випромінювання для первинної і вторинної профілактики різних захворювань.

Види штучних джерел ультрафіолетового випромінювання, характеристика принципу їх дії та основні технічні дані. Поняття про Фотарії.

Надлишкове опромінення людини Сонцем та штучними джерелами ультрафіолетового випромінювання.

“Озонові дірки” як гігієнічна проблема. ультрафіолетового випромінювання як професійна шкідливість.

Методи і засоби захисту від надмірного ультрафіолетового випромінювання.

Загальні гігієнічні вимоги до якості питної води. Фізичні і органолептичні показники та показники природного хімічного складу, їх гігієнічна характеристика. Державний стандарт на питну воду.

Джерела і показники забруднення та епідеміологічної безпеки води – органолептичні, хімічні, бактеріологічні та їх гігієнічна характеристика.

Вплив кількості та якості питної води і умов водопостачання на стан здоров'я населення та санітарні умови життя.

Норми водопостачання та їх обґрунтування.

Інфекційні захворювання, збудники яких передаються через воду. Особливості водних епідемій та заходи щодо їх профілактики.

Захворювання неінфекційного походження, обумовлені вживанням недоброякісної води та засоби щодо їх профілактики.

Проблема макро- і мікроелементозів водного походження. Гігієнічне значення жорсткості води. Ендемічний флюороз та його профілактика.

Ендемічний карієс. Фторопротекція карієсу зубів та її значення в практиці централізованого водопостачання.

Внесок вітчизняних гігієністів у наукове обґрунтування та практичну реалізацію фторування води в централізованих системах водопостачання України. Залежність фторування води від кліматичних умов місцевості.

Водно-нітратна метгемоглобінемія як гігієнічна проблема та її профілактика.

Порівняльна характеристика централізованої та децентралізованої систем водопостачання.

Елементи водопроводу при заборі води артезіанської та відкритих водойм. Зони щодо санітарної охорони.

Загальноприйняті методи очистки води при централізованій системі водопостачання (коагуляція, відстоювання, фільтрація), їх сутність та споруди, що з цією метою використовуються.

Методи знезараження води, їх класифікація та гігієнічна характеристика.

Хлорування води, його методи та реагенти, недоліки хлорування.

Знезараження води озонуванням на підставі використання ультрафіолетового випромінювання та їх гігієнічна характеристика.

Спеціальні методи покращання якості води, їх сутність та гігієнічна характеристика (опріснення, деферизація, дезодорація, дезактивація).

Методи запобіжного і поточного санітарного нагляду за централізованими системами водопостачання. Види лабораторного аналізу води – бактеріологічний, санітарно-хімічний (короткий і повний) аналіз.

Санітарний нагляд за місцевими системами водопостачання. Улаштування та експлуатація криниць, каптажів. Санація криниць та її основні етапи.

Методика читання аналізів та експертна оцінка питної води.

Ґрунт та здоров'я людини. Гігієнічне, епідемічне і ендемічне значення ґрунту.

Основні фізичні властивості ґрунту (механічний склад, вологість, пористість, водопроникність, фільтраційна здатність, повітропроникність, капілярність, вологоємність) та їх гігієнічне значення.

Основні абіотичні складові ґрунту (тверда речовина, ґрунтова волога, ґрунтове повітря), їх природний хімічний склад і гігієнічна характеристика.

Біоценози ґрунту, їх класифікація і гігієнічна характеристика.

Ґрунт як фактор передачі збудників інфекційних захворювань.

Джерела забруднення ґрунту, їх класифікація і гігієнічна характеристика.

Фактори та механізми, які приймають участь у самоочищенні ґрунту

Використання ґрунту для знешкодження відходів господарсько-побутової та виробничої діяльності людини.

Гігієнічна характеристика методів збирання (планово-поквартирного, планово-подвірного), видалення і знешкодження твердих відходів комунально-побутового, промислового і будівельного походження.

Вивізна система збирання, видалення та знешкодження рідких відходів (поля асенізації, поля заорювання).

Методика санітарного обстеження земельної ділянки з урахуванням її функціонального призначення.

Правила, методи та засоби відбору і підготовки проб ґрунту для лабораторного дослідження.

Показники санітарного стану ґрунту, їх класифікація та гігієнічне значення.

Методика визначення фізико-механічних показників ґрунту.

Принципова схема визначення хімічних показників санітарного стану ґрунту.

Методика визначення наявності в ґрунті яєць геогельмінтів.

Принципова схема визначення бактеріологічних показників санітарного стану і забруднення ґрунту.

Орієнтовна шкала оцінки рівня забруднення ґрунту і ступеня його небезпеки для здоров'я населення.

Методика гігієнічної оцінки санітарного стану ґрунту за результатами санітарного обстеження ділянки та лабораторного аналізу проб.

Умови життя в населених пунктах і здоров'я людини. Особливості формування міського середовища і гігієнічні аспекти життя в сучасному місті. Урбанізація як соціально-гігієнічна проблема.

Планування та забудова території населеного пункту. Принципи функціонального зонування території населених пунктів та особливості розміщення в них житлових, промислових, будівельно-складських та рекреаційних зон.

Гігієнічне значення зелених насаджень.

Гігієнічне значення мікроклімату і повітряного середовища в житлових та громадських будівлях.

Шум, вібрація, електромагнітне випромінювання в умовах населених міст, їх джерела та особливості несприятливого впливу на здоров'я населення.

Гігієнічне значення і регламентація шуму, вібрації та електромагнітного випромінювання в житлових і громадських будівлях. Роль планувальних заходів.

Розділ 2. Гігієна навколишнього середовища та екологія людини.

Методологічні та методичні основи вивчення чинників навколишнього середовища та їх впливу на стан здоров'я населення.

Принципова схема гігієнічного контролю за умовами праці, побуту та чинниками навколишнього середовища.

Загальна схема вивчення та оцінки взаємозв'язків чинників навколишнього середовища та здоров'я населення.

Методика якісного (концептуального) аналізу стану навколишнього середовища та “нормованого” прогнозування змін рівня здоров'я населення за станом забруднення атмосферного повітря, води, ґрунту.

Методика кількісного аналізу стану навколишнього середовища.

Зони спостереження, визначення поняття. Методика вибору зон спостереження.

Поняття про принципові схеми дослідження впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення.

Здоров'я населення як інтегральний показник стану навколишнього середовища.

Поняття про епідеміологічний метод вивчення стану здоров'я населення та основні способи його реалізації.

Методика якісного (концептуального) аналізу рівня здоров'я населення та особливості її використання у практичній діяльності лікаря.

Методика кількісного аналізу рівня здоров'я населення та особливості її використання у практичній діяльності лікаря.

Методологія оцінки ризику. Характеристика проблеми та основні терміни.

Основні етапи методології оцінки потенційного ризику впливу факторів навколишнього середовища на організм людини та здоров'я населення.

Зв'язок між оцінкою ризиком та керування ним. Керування ризиком та гігієнічне нормування.

Проблеми застосування методології оцінки ризику в Україні.

Біосфера та її структура. Кругообіг речовин у біосфері.

Структура, склад і властивості атмосфери та її гігієнічне значення.

Структура, склад і властивості літосфери та її гігієнічне значення.

Структура, склад і властивості гідросфери та її гігієнічне значення.

Навколишнє середовище та його компоненти.

Загальні закономірності впливу навколишнього середовища на організм людини та здоров'я населення.

Погода, визначення поняття. Фактори, що формують та характеризують погоду.

Закономірності атмосферної циркуляції. Формування різних типів погоди.

Основні термобаричні процеси. Температурна інверсія.

Геліометеотропні реакції людини, визначення поняття та механізм їх виникнення.

Медичні класифікації погоди, значення показників, які лежать в їх основі.

Вплив метеорологічних умов на динаміку забруднення атмосферного повітря.

Вплив погоди на здоров'я людини через спотворення динаміки атмосферних забруднень.

Медичне прогнозування погоди, принципи та методи профілактики геліометеотропних реакцій.

Клімат. Визначення поняття. Фактори, що формують та характеризують клімат місцевості.

Класифікація та гігієнічна характеристика кліматичних поясів. Кліматичне районування території України.

Особливості клімату в різних природно-географічних регіонах.

Акліматизація. Основні гігієнічні питання акліматизації на Півночі, Півдні та в умовах аридної зони і високогір'я.

Гідрометеорологічна служба, методика обробки та значення даних метеорологічного

спостереження для медико-гігієнічної оцінки клімато-погодних умов.
 Використання кліматичних факторів з оздоровчою та профілактичною метою. Особливості санаторно-курортного лікування при різних захворюваннях.
 Кліматичні курорти України.
 Науково-технічна революція, її позитивні та негативні наслідки.
 Позитивний вплив науково-технічної революції на здоров'я людини.
 Глобальний характер забруднення біосфери.
 Забруднення атмосферного повітря та його вплив на здоров'я.
 Забруднення ґрунту та його вплив на здоров'я.
 Забруднення води та його вплив на здоров'я.
 Загальні закономірності глобального забруднення біосфери.
 Наукові основи та шляхи охорони навколишнього середовища від забруднення.
 Хімічний склад атмосферного та повітря, що видихається.
 Основні джерела, критерії та показники хімічного забруднення атмосферного повітря, повітря житлових і громадських приміщень.
 Характеристика джерел забруднення атмосфери у населеному пункті. Закономірності розповсюдження забруднень в атмосфері, фактори, від яких залежить рівень забруднення повітря.
 Вплив забрудненого повітря на здоров'я і умови проживання населення.
 Безпосередня дія на організм забрудненого повітря: гострі отруєння, хронічні, специфічні та неспецифічні захворювання.
 Шляхи та засоби профілактики негативного впливу забрудненого атмосферного повітря на здоров'я.
 Державний санітарний нагляд за будівництвом житлових і громадських будівель та їх санітарно-технічним устаткуванням.
 Вплив забруднення повітря хімічними речовинами на здоров'я людини.
 Показники та вимоги до відбору проб повітря для проведення санітарно-хімічного та бактеріологічного дослідження.
 Розрахунок мінімального об'єму проби повітря, необхідного для аналізу. Одиниці виміру.
 Аспіраційний метод відбору проб повітря, прилади для аспірації повітря.
 Прилади для визначення об'єму протягнутого повітря. Значення та методика приведення об'єму повітря до нормальних умов.
 Поглинаючі пристрої, поглинаючі середовища, їх властивості, види та призначення.
 Відбір проб повітря у посудини обмеженої ємкості (газові піпетки тощо).
 Поняття про експрес-методи (колориметричні, лінійно-колориметричні), визначення хімічних домішок у повітрі. Універсальний газовий аналізатор УГ-2 його конструкція та принцип дії.
 Апарат Кротова, принцип його дії та шляхи застосування.

Розділ 3. Гігієна харчування.

Функції їжі та чинники, що їх забезпечують.
 Теорії та концепції харчування.
 Види біологічної дії їжі.
 Використання захисної та фармакологічної біологічної дії їжі з метою організації лікувально-профілактичного, еколого-захисного, лікувального та дієтичного харчування.
 Основні вимоги до побудови харчового раціону людини.
 Енергетична цінність та нутрієнтний склад раціонів харчування.
 Рекомендовані величини фізіологічної потреби в енергії.
 Джерела енергії у харчуванні.
 Білки, жири, вуглеводи, вітаміни, мінеральні елементи та їх значення у харчуванні.
 Особливості лікувального (дієтичного) харчування у санаторіях і профілакторіях.
 Характеристика лікувальних дієт.

Функціональні обов'язки посадових осіб лікувально-профілактичних закладів з питань організації харчування хворих (головний лікар, черговий лікар, лікар-дієтолог, старша дієтсестра, медперсонал у відділеннях).

Перелік основних документів лікувально-профілактичних закладів, що стосуються організації харчування хворих.

Порядок проходження профілактичних медичних оглядів і обстежень персоналу, що має статус вільного доступу до харчоблоку, харчових продуктів та посуду. Абсолютні і відносні протипоказання для роботи у харчоблоці лікувально-профілактичних закладів.

Перелік харчових продуктів і страв, одержання, виготовлення та реалізація яких у лікувально-профілактичних закладів забороняється.

Перелік харчових продуктів і страв, які не дозволяється приймати від родичів хворого для передавання йому.

Перелік харчових продуктів, які можуть залишатися на наступний день у буфетній-роздатній.

Загальні принципи дієтоterapiї при патології органів шлунково-кишкового тракту.

Характерні елементи дієт, що призначаються хворим з захворюваннями органів травлення.

Аліментарна регуляція обмінних порушень. Профілактика виникнення надлишкової ваги.

Гігієнічні основи лікування ожиріння.

Аліментарна регуляція обміну жирів та холестерину. Профілактика атеросклерозу.

Аліментарна регуляція вуглеводного обміну. Профілактика та нутриціологічна корекція цукрового діабету.

Основні принципи лікувального харчування при захворюваннях кишок.

Загальні принципи дієтоterapiї при патології імунобіологічної системи. Особливості

призначення лікувально-дієтичного харчування при харчових алергіях та інших порушеннях імунобіологічної реактивності.

Гігієнічні основи нутриціологічної профілактики травм кісток та сприяння репаративним процесам.

Основні принципи і форми лікувально-профілактичного харчування.

Призначення лікувально-профілактичного харчування та особливості його організації на різних промислових підприємствах.

Раціони лікувально-профілактичного харчування.

Принципи лікувального харчування.

Аліментарні захворювання (первинні хвороби).

Вторинні хвороби недостатнього і надмірного харчування.

Харчові отруєння, їх визначення та класифікація.

Харчові токсикоінфекції: визначення, етіологія, діагностика, клініка, принципи профілактики.

Бактерійні токсикози, їх етіологія, діагностика, клініка, профілактика.

Мікотоксикози, їх етіологія, діагностика, клініка, профілактика.

Харчові отруєння немікробної природи.

Харчові отруєння невстановленої етіології, гіпотези їх виникнення, особливості клініки.

Методика розслідування випадків харчових отруєнь. Документи, які оформляються в процесі та при завершенні розслідування харчового отруєння.

Інструктивно-методичні та законодавчі документи, які використовуються в ході розслідування харчових отруєнь під час їх профілактики.

Профілактичні заходи щодо ліквідації та запобігання харчових отруєнь.

Розділ 4. Гігієна праці та гігієна лікувально-профілактичних закладів.

Гігієна праці як наука.

Види трудової діяльності та особливості їх впливу на організм людини.

Основи законодавства України в галузі гігієни та охорони праці.

Класифікація і характеристика професійних шкідливостей.

Санітарне законодавство в області охорони праці.

Запобіжні та періодичні огляди працівників, організація їх проведення, оформлення облікової та звітної документації.

Основні принципи і критерії гігієнічного нормування виробничих отрут у повітрі робочої зони як основи профілактики отруєнь.

Методи і засоби профілактики професійної патології та охорони праці на виробництві.

Характеристика документів, які необхідно використовувати в процесі розслідування випадків професійних отруєнь або захворювань.

Техніка безпеки, виробнича санітарія, санітарна освіта працівників як засоби профілактики професійних захворювань і отруєнь.

Види праці та їх фізіолого-гігієнічна характеристика. Фізична праця, її важкість та інтенсивність. Розумова праця, її напруженість. Особливості операторської праці.

Фізіологічні зміни в організмі працівника в процесі здійснення фізичної та розумової і операторської праці. Втома і перевтома, пояснення та наукові обґрунтування їх розвитку.

Сучасні принципи і критерії гігієнічної оцінки праці та її класифікація за ступенем важкості та напруженості.

Методи дослідження функціонального стану організму при розумовій та фізичній праці.

Ергографічні, фізіологічні та психофізіологічні методики оцінки функціонального стану організму.

Вивчення працездатності та ступеня втоми за допомогою тренажерів, тренометрів, динамометрів, хронорефлексометрів.

Система профілактичних заходів щодо раціональної організації трудового процесу.

Психофізіологічний професійний відбір.

Особливості умов праці у медичній галузі.

Гігієнічне значення планування, обладнання, оптимального режиму експлуатації лікувально-профілактичних закладів як умов створення безпечних умов праці медичного персоналу.

Професійні шкідливості, гігієна і охорона праці медичного персоналу різних відділень лікарняно-профілактичного закладу.

Професійні шкідливості, гігієна і охорона праці медичного персоналу діагностичних, фізіотерапевтичних, бальнеологічних, реанімаційних та інших специфічних відділень і лабораторій лікарняно-профілактичного закладу.

Законодавчі та організаційні заходи щодо охорони праці медичних працівників.

Особиста гігієна медичного персоналу в системі охорони здоров'я та забезпечення сприятливих умов праці і профілактики внутрішньолікарняної інфекції та професійних захворювань.

Форми медико-санітарного обслуговування трудових колективів.

Структура медико-санітарної частини промислового підприємства.

Основні задачі здоров'я пункта та цехового ординатора.

Профілактичних медичні огляди, їх види та основні етапи проведення.

Документація і планування роботи медико-санітарних частин та дільничних лікарень з питань профілактики, лікування та реабілітації професійно-зумовленої патології.

Основні поняття та актуальні проблеми охорони праці.

Методичні підходи до визначення класу умов праці основних видів виробничої діяльності за показниками шкідливості, небезпеки, важкості та напруженості трудового процесу.

Заходи щодо покращання стану виробничого середовища та зменшення ступеня важкості і напруженості трудового процесу.

Гігієнічні особливості основних систем забудови лікарень, їх порівняльна характеристика та особливості умов перебування хворих, експлуатації і праці медичного персоналу.

Гігієнічні вимоги до земельної ділянки лікувально-профілактичного закладу (розміри, характеристика ґрунту, функціональне зонування, характеристика забудови та озеленення).

Гігієнічні вимоги до окремих структурних підрозділів лікувально-профілактичного закладу (поліклініка, приймальне, терапевтичне, хірургічне, дитяче, акушерсько-гінекологічне, інфекційне, рентгенологічне, радіологічне відділення).

Гігієнічні вимоги до планування та обладнання лікарняних приміщень.

Гігієнічна характеристика основних видів діяльності лікаря загального практики та сімейного лікаря. Гігієна праці медичного персоналу.

Внутрішньолікарняні інфекції: визначення, причини, наслідки.

Джерела та збудники внутрішньолікарняних інфекцій.

Шляхи передачі внутрішньолікарняних інфекцій.

Заходи щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій.

Дезінфекція: визначення, види, методи та засоби.

Хлор- та хлорвміщуючі сполуки, правила зберігання та використання.

Розділ 5. Радіаційна гігієна.

Радіаційна гігієна як галузь гігієнічної науки і санітарної практики, її мета та завдання.

Іонізуюче випромінювання, що використовуються у виробництві, науці і медицині та їх джерела.

Якісні та кількісні характеристики радіонуклідів як джерел іонізуючих випромінювань, одиниці їх вимірювання.

Якісні та кількісні характеристики іонізуючих випромінювань. Види доз, одиниці їх вимірювання. Потужності доз.

Іонізуюче випромінювання як виробнича шкідливість, умови, що визначають радіаційну небезпеку під час роботи з ними.

Основні види променевого ураження організму та умови їх виникнення.

Гостра та хронічна променева хвороба, умови виникнення, етапи перебігу, основна симптоматика.

Місцеві ушкодження та віддалені наслідки радіаційних уражень.

Норми радіаційної безпеки (НРБУ-97) і Основні санітарні правила (ОС-ПУ-01) роботи з радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючого випромінювання, принципи гігієнічного нормування.

Методи та засоби радіаційного і медичного контролю при роботі з джерелами іонізуючого випромінювання.

Радіометричні методи дослідження, що застосовуються в радіаційній гігієні.

Методи визначення радіоактивності повітря. Способи відбору проб повітря для оцінки питомої радіоактивності аерозолів і газів. Визначення питомої активності повітря щодо радону і його дочірніх продуктів розпаду.

Методи визначення радіоактивності води у водоймах.

Методи вивчення радіоактивності харчових продуктів.

Методи дослідження забруднення радіоактивними речовинами робочих поверхонь, устаткування, рук і тіла працівників.

Методи дозиметричного контролю. Прилади та установки для вимірювання іонізуючого випромінювання. Індивідуальний дозиметричний контроль.

Особливості роботи фахівців санітарно-епідеміологічної станції на територіях, що підлягають радіоактивному забрудненню.

Іонізуюче випромінювання як виробнича шкідливість для персоналу лікувально-профілактичних закладів.

Іонізуюче випромінювання як чинник ризику для пацієнтів лікувально-профілактичних закладів в ході проведення рентгенорадіологічних діагностичних та лікувальних процедур.

Структура радіологічного відділення лікарні. Особливості радіаційної небезпеки та протирадіаційного захисту в кожному структурному підрозділі.

Характеристика радіаційної небезпеки в рентгенівському діагностичному кабінеті та умови, від яких вона залежить. Вимоги до планування рентгенкабінету.

Регламенти радіаційної безпеки і пільги для персоналу лікувально-профілактичних закладів та пацієнтів.

Шляхи зниження променевого навантаження персоналу та пацієнтів лікувально-

профілактичних закладів. Санітарно-технічне обладнання рентген- і радіологічних відділень. Методи збору та знешкодження радіоактивних відходів при роботі з відкритими джерелами іонізуючої радіації.

Методи і засоби санітарного та радіаційного контролю при роботі з джерелами іонізуючого випромінювання в лікувально-профілактичних закладах.

Шляхи забруднення продуктів радіонуклідами. Роль харчових продуктів у збільшенні внутрішнього опромінення населення.

Принципи оцінки результатів вимірювання радіоактивності об'єктів навколишнього середовища та харчових продуктів.

Принципи та критерії поділу територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Регламенти радіаційної безпеки.

Розділ 6. Гігієна надзвичайних ситуацій.

Визначення та класифікації надзвичайних ситуацій.

Природні катаклізми, їх вплив на санітарно-гігієнічні умови місць для тимчасового компактного проживання населення та умови праці військових, цивільних формувань - учасників ліквідації катастроф.

Техногенні катастрофи, їх вплив на санітарно-гігієнічні умови тимчасового компактного проживання населення та умови праці рятувальних формувань.

Соціальні катаклізми, їх вплив на санітарно-гігієнічні умови тимчасового компактного проживання населення, військових формувань та формувань цивільної оборони.

Міжнародні та національні організаційні структури з ліквідації та медичного забезпечення наслідків природних, техногенних, соціальних катастроф.

Організаційно-штатна структура та лабораторно-технічне оснащення медичної служби військ по санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення особового складу у польових умовах. Польові лабораторні комплекти і прилади для гігієнічних досліджень.

Санітарно-гігієнічні заходи щодо організації розміщення людей в умовах катастроф. Гігієнічна характеристика тимчасових жител в умовах надзвичайних ситуацій.

Гігієнічні вимоги до тимчасового компактного розміщення військових, цивільних формувань, рятувальних команд і потерпілого населення при надзвичайних ситуаціях в залежності від клімато-погодних та сезонних умов.

Гігієнічна характеристика табірних наметів, каркасно-надувних, збірно-розбірних, контейнерних та інших польових жител, несприятливі фактори проживання в них та їх профілактика.

Санітарно-гігієнічні особливості розміщення військових, цивільних формувань і потерпілого населення у підземних спорудах-землянках, сховищах.

Правила обладнання і експлуатація підземних фортифікаційних споруд-землянок, бліндажів, не вентиляційних сховищ, режим вентиляції сховищ. Допустимі концентрації CO₂ в них.

Організація харчування військових та цивільних формувань у польових умовах при надзвичайних ситуаціях і під час війни. Батальйонні пункти харчування, типи польових кухонь.

Військові пайки, пайки формувань цивільної оборони та їх гігієнічна характеристика.

Харчування в умовах зараження місцевості та об'єктів отруйними та радіоактивними речовинами та бактерійними засобами в умовах застосування зброї масового ураження.

Харчові концентрати, сухі пайки, раціони виживання як засоби харчування особового складу формувань в гострий період катастроф, бойових дій та інших надзвичайних ситуацій.

Обов'язки медичної служби, методи і засоби гігієнічного контролю за повноцінністю та безпечністю харчування особового складу формувань і потерпілого населення в польових умовах при надзвичайних ситуаціях, в умовах бойових дій.

Методи оцінки харчового статусу організму.

Зрушення у стані здоров'я та захворювання, що пов'язані з кількісною і якісною неадекватністю добового раціону, з порушенням режиму харчування, з невідповідністю якості продуктів і блюд

ферментним можливостям травної системи.

Інфекційні захворювання з аліментарним механізмом передачі, гельмінтози, харчові отруєння, методи їх розслідування і профілактика у польових умовах при надзвичайних ситуаціях та під час війни.

Гігієнічна характеристика основних харчових продуктів, консервів та харчових концентратів.

Показники, які характеризують свіжість і товарні якості харчових продуктів, ознаки їх псування, епідеміологічної та токсикологічної небезпеки.

Джерела, фактори та механізми, що визначають зараження продуктів отруйними, радіоактивними речовинами і бактерійними засобами.

Підрозділи медичної служби формувань, в обов'язки яких входить проведення медичної експертизи продовольства.

Табельні засоби (лабораторні комплекти і прилади), призначені для проведення медичної експертизи продовольства у польових умовах.

Етапи медичної експертизи продовольства та можливі варіанти експертних висновків на різних етапах її проведення.

Шкідливі та небезпечні чинники, які впливають на ліквідаторів катастроф та інших надзвичайних ситуацій природного походження.

Шкідливі та небезпечні чинники, які впливають на ліквідаторів катастроф та інших надзвичайних ситуацій техногенного походження на хімічних, нафтоперегонних і подібних підприємствах.

Шкідливі та небезпечні чинники, які впливають на ліквідаторів радіаційних аварій і катастроф (на прикладі Чорнобильської катастрофи).

Психоемоційне напруження та стрес, які розвиваються у ліквідаторів катастроф та інших надзвичайних ситуацій, методи і засоби їх профілактики, корекції та лікування.

Профілактичне значення слова, команди, використання допінгів, психотропних препаратів з метою подолання стресів, психоемоційних реакцій у ліквідаторів наслідків катастроф та потерпілого населення.

Гігієнічна характеристика індивідуальних засобів захисту, які використовуються ліквідаторами у разі виникнення пожеж, повеней, інших лихоліть.

Особливості режиму і умов праці, її важкості, інтенсивності, тривалості та напруженості при ліквідації наслідків катастроф та інших надзвичайних ситуацій, методи їх виявлення і оцінки в умовах катастроф.

Розділ 7. Гігієна дітей і підлітків та психогігієна.

Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що впливають на процеси формування здоров'я дітей і підлітків.

Загальні закономірності росту і розвитку дитячого та підліткового організму. Критерії та показники оцінки здоров'я дітей і підлітків.

Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Особливості розподілу дітей і підлітків за групами здоров'я.

Фізичний розвиток як важливий критерій оцінки стану здоров'я. Основні показники фізичного розвитку.

Правила антропометрії. Вимоги до таблиць регіональних стандартів фізичного розвитку.

Поняття про біологічний та календарний вік. Показники рівня біологічного розвитку дітей і підлітків. Сучасні уявлення про епохальну та внутрішньовікову акселерацію і ретардацію.

Методи оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків.

Методи оцінки стану здоров'я та фізичного розвитку організованих дитячих колективів.

Задачі лікаря щодо організації та проведення оздоровчих заходів в дитячих колективах.

Система управління станом здоров'я дітей і підлітків.

Фактори та умови навколишнього середовища і навчально-виховного процесу, що впливають на здоров'я дітей і підлітків.

Зрушення у стані здоров'я та захворювання, які зумовлені дією чинників навколишнього середовища і навчально-виховного процесу.

Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і будівлі навчальних установ та закладів. Принцип функціонального зонування та його значення.

Гігієнічні вимоги до планування, улаштування, обладнання, мікроклімату, вентиляції та освітлення, а також санітарно-технічного благоустрою приміщень навчальних закладів.

Методика оцінки умов перебування та навчання учнів у сучасних навчальних закладах.

Гігієнічні вимоги до дитячих меблів та їх фізіологічне обґрунтування.

Правила маркування парт, інших навчальних меблів та розсаджування учнів. Гігієнічні вимоги до розміщення парт у шкільному класі.

Основні профілактичні заходи щодо покращання умов навчально-виховного процесу та санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних навчальних закладах.

Гігієнічні принципи раціональної організації фізичного виховання дітей і підлітків. Види, засоби та форми фізичної культури в сучасних навчальних закладах.

Поняття про рухову активність. Наукові основи та методи кількісного вимірювання і гігієнічної оцінки рухової активності. Профілактика гіпокінезії.

Фізіолого-гігієнічні основи оцінки уроку фізичної культури. Гігієнічні вимоги до місць проведення занять з фізичного виховання.

Лікарський контроль за організацією занять фізичною культурою та гігієнічні аспекти медичного забезпечення фізичного виховання дітей і підлітків.

Фізіолого-гігієнічні основи загартовування організму дітей і підлітків. Основні види, принципи і способи організації загартовування.

Гігієнічні принципи раціональної організації трудового та політехнічного навчання дітей і підлітків.

Фізіолого-гігієнічні основи проведення контролю за трудовим навчанням школярів.

Гігієнічні вимоги до змісту, режиму і умов організації та проведення трудового навчання в умовах різних типів сучасних навчальних закладів.

Професійна орієнтація як гігієнічна проблема. Психофізіологічні аспекти професійного самовизначення. Професіографія.

Сучасна система професійної орієнтації, її функції та провідні складові частини.

Наукові основи проведення лікарсько-професійної консультації. Поняття про професійний відбір. Методики прогнозування професійної успішності.

Психогігієна, хроногігієна та психофізіологія як розділи гігієнічної науки, їх мета та основні завдання.

Поняття про психічне здоров'я людини та методологія його вивчення. Групи психічного здоров'я.

Закономірності та особливості розвитку і формування провідних психофізіологічних функцій організму та особливостей особистості у дитячому, підлітковому і дорослому віці.

Провідні методи психофізіологічних психогігієнічних досліджень та критерії оцінки психічного здоров'я.

Психогігієнічні принципи раціональної організації повсякденної діяльності людини.

Біоритмологія як наука, її значення. Провідні характеристики біологічних ритмів та методологія їх вивчення.

Біоритмологічні принципи раціональної організації повсякденної діяльності людини.

17. ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Атмосферне повітря промислового міста інтенсивно забруднюється викидами кількох промислових підприємств. Аналіз захворюваності міського населення показав, що найбільш часте захворювання — хронічна пневмонія, особливо в дітей. Ця картина захворюваності найімовірніше може бути пов'язана з промисловим викидом в атмосферу.
 - A. Сполук кадмію
 - B. Сполук арсену
 - C. Метилртуті
 - D. Сполук свинцю
 - E. Оксидів сірки
2. Жінка, 55 років, скаржиться на багаторазовий пронос, лущення та пігментацію шкіри на відкритих ділянках тіла (ший, кистей та стоп), дратівливість і неспокій. Про яку вітамінну недостатність йде мова?
 - A. Пантотенової кислоти.
 - B. Ретинолу.
 - C. Тіаміну.
 - D. Нікотинової кислоти.
 - E. Рибофлавіну.
3. Працівник складової майстерні скаржиться на головний біль, дратівливість, послаблення зору — навколишні предмети бачить ніби крізь сітку. Об'єктивно гіперемія склери, потовщення рогівки, зниження прозорості зіниць VOS — 0,8, VOD — 0,7. Індивідуальними захисними засобами робітник не користується. Який найбільш імовірний діагноз?
 - A. Блефароспазм
 - B. Прогресуюча міопія
 - C. Кератит
 - D. Катаракта
 - E. Кон'юнктивіт
4. У селищі міського типу N, що розташоване на річці, зареєстровано спалах вірусного гепатиту А, можливо водного походження. Збільшення яких показників якості води водойм може підтвердити це припущення?
 - A. Індекс фекальних колі-форм.
 - B. Кількість колі-фагів.
 - C. Наявність збудника водяної лихоманки.
 - D. Окиснюваність.
 - E. Індекс кишкової палички.
5. У заводській їдальні — харчове отруєння, клініка якого вказувала на стафілококову етіологію. Захворіло 15 чоловік. Які матеріали від хворого необхідно надіслати для дослідження в лабораторію, щоб підтвердити харчове отруєння?
 - A. Кров (клінічний аналіз).
 - B. Кров на гемокультури.
 - C. Блювотні маси хворого.
 - D. Сечу.
 - E. Спинномозкову рідину.
6. У 67-річної хворої на неспецифічний поліартрит напередодні різкої зміни погоди в умовах стаціонару з'явилися додаткові скарги на задишку, набряк суглобів, головний біль та біль у ділянці серця, шкірну висипку. Білок та кров у сечі, підвищення температури тіла. Який клінічний симптом, крім задишки серцевого та головного болю, найбільш метеозалежний?
 - A. Білок у сечі.
 - B. Набряк суглобів.
 - C. Гематурія.
 - D. Підвищення температури тіла.

Е. Шкірна висипка.

7. Серед населення, що мешкає поблизу підприємства з виробництва пестицидів, динамічно підвищується рівень природжених вад розвитку, що проявляються центральним паралічем, ідіотією та сліпотою новонароджених. Сполуки якого забруднювача навколишнього середовища можуть зумовити розвиток даної патології?

А. Залізо.

В. Ртуть.

С. Кадмій.

Д. Стронцій.

Е. Хром.

8. Під час обстеження групи осіб, що мешкають на одній території, виявлено загальні симптоми захворювання: темно-жовта пігментація емалі зубів, дифузний остеопороз кісткового апарату, оксифікація зв'язок, скостеніння суглобів, функціональні порушення діяльності ЦНС. Надлишок якого мікроелемента в продуктах або питній воді може бути причиною цього стану?

А. Міді.

В. Йоду.

С. Нікелю.

Д. Цезію.

Е. Фтору.

9. Оператор автокамерної лінії шинного заводу працює стоячи, нахилившись 400 разів за зміну під кутом понад 30°, енерговитрати при цьому становлять 25 Вт. Під час праці в оператора підвищується пульс (106 за 1 хв). У кінці зміни зменшується увага, знижується витривалість. Який з показників найбільш імовірно свідчить про важкість праці?

А. Нахил корпусу.

В. Частота пульсу.

С. Витрати енергії.

Д. Робоча поза.

Е. Зниження витривалості.

10. Хворому на підприємстві виділено путівку до санаторію. Дільничний лікар став готувати необхідні для цього медичні документи. Хто буде направляти хворого на санаторно-курортне лікування?

А. Дільничний лікар.

В. Профспілковий комітет.

С. Медико-соціальна експертна комісія.

Д. Лікарська консультативна комісія.

Е. Лікар вузької спеціальності.

18. ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО, РУБІЖНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

1. Матеріали підготовки до лекцій.
2. Презентації лекцій.
3. Матеріали підготовки до практичних занять.
4. Методичні вказівки до практичних занять.
5. Методичні матеріали для самостійної роботи студентів.
6. Тестові завдання, ситуаційні задачі, конструктивні завдання.

19. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г.Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2006 – 720 с.
2. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник /Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. – К. : Вища шк., 1995.- 552 с. : іл.
3. Общая гигиена (пропедевтика гигиены): Учебник /Е.Г.Гончарук, В.Г.Бардов, Г.И.Румянцев и др.; Под ред. Е.И.Гончарука. – К. Вища шк., 1991. – 384 с.: илл.
4. Общая гигиена. Пропедевтика гигиены. //Учебник для иностранных студентов. /Е.И.Гончарук, Ю.И.Кундиев, В.Г.Бардов и др.. – К.: Вища школа, 2000. – 652 с.
5. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.– 694 с.
6. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. – Київ., „Здоров’я”, - 2004, - 792 с.
7. Гигиена. Р.Д.Габович, С.С.Познанский, Г.Х.Шахбазян – 3 –е изд., пере раб. и доп. – Киев: Вища школа, 1983.- 320 с.
8. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. – К.: Здоров’я, 1995. – 424 с.
9. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
10. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. – Донецьк, 2004, 384 с.
11. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.

Допоміжна

- 1.Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. – Львів: 2001. – 472 с.: іл.
- 2.Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. – 244 с.
- 3.Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. – к.: Здоров’я , 2003. – 728 с.
4. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999. – 568 с.
5. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка, О.П.Яворовського). - Вінниця: Нова Книга, 2005 –520 с.
6. Гигиена /Под ред. акад. РАМН Г.И.Румянцева. - М.: МЕДИЦИНА, 2000.-608с.: ил.
7. Пивоваров Ю.П. Гигиена и основы экологии человека: Учебник для студ. высш. мед. учеб.заведений / Ю.П. Пивоваров, В.В. Королик, Л.С. Зиневич; Под ред. Ю.П. Пивоварова. – М.: Издательский центр „Академия”, 2004 -528с.
8. Військова гігієна з гігієною при на надзвичайних ситуаціях. – За ред. К.О.Пашка. / Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів України. – Тернопіль, - „Укрмедкнига”, - 2005. – 310 с.
9. Правові основи державної служби медицини катастроф України. // Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф. МОЗ., - Тернопіль, 2002. – 242 с.
10. Організація лікувально-профілактичних та санітарно-протиепідемічних заходів для ліквідації наслідків повеней. В.Ф.Москаленко, В.О.Волошин, І.М. Рогач. //Ужгород, 2001, - 92 с.